

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

Yunus KARA

İstanbul'da doğar Faruk Nafiz, 1898 senesinin 18 Mayıs'ında. Babası Süleyman Nafiz Bey, annesi Fatma Ruhiye Hanım'dır. Baba tarafından Trabzonlu bir aileye mensuptur.

Bakırköy Rüşdiyesi, Hadika-i Meşveret İdadisi ve yarım bırakılan tıp tahsili. 1917 senesinde İleri Gazetesi'nde başlayan çalışma hayatı. Gazetecilikten tam dört sene önce "Saat" isimli şiirle bir çocuk dergisinde başlar şairlik macerası. Ülkenin kaderiyle yoğrulan, gazetecilik ve şairlikle şekillenen yetmiş beş yıllık dolu dolu bir hayat. Milletimizin son bir asırlık macerası ile yan yana yürüten kader çizgisi.

Adını edebiyat çevrelerine ilk defa "Edebiyat-ı Umumiye" Dergisi'nde yayımlanan "Şarkın Sultanları" isimli şiir ile duyurdu. Önceleri aruz vezni ile yazıyordu. Kendisine Yahya Kemal'i "üstat" kabul ettiği bu dönemde yazdığı şiirlerle "aruzun son büyük isimleri" listesine yazdırmıştır adını. Nitekim bu dönem şiirlerini 1918'de "Şarkın Sultanları", 1919'da "Dinle Neyden" ve "Gönülden Gönüle" adlı kitaplarında topladı. Çok erken yaşta şiirleri, dönemin geçlerinin meclislerinde okunan, ağızdan ağza dolaşan eserler arasına girmiştir. Nihat Sami Banarlı, "onun şiirindeki devamlı hamleleri bu sevilmenin kuvvetli tesirine" bağlamaktadır. Aruzu, bir Türk vezni haline getiren "Muallim Naci, Tevfik Fikret, Mehmet Akif, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal zincirinin son usta halkasıdır. Kendine örnek aldığı büyük şair Yahya Kemal tarafından da bu yönüyle takdir edilmiştir:

*"Bir lüblüdür, cihanda elezz-i lezaizin,
Her mısra-ı güzidesi Faruk Nafiz'in."*

Söyleyişine mazhar olmak Faruk Nafiz'in şiirinin gücü bakımından oldukça önemlidir. Daha sonraki yıllarda başladığı hece vezni ile de aynı şiiriyeti yakalayan şair, "Beş Hececiler" diye adlandırılan ve "Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi Orhun" ile birlikte "Hecenin Beş Yıldızından" biri oldu. Hece vezninin yaygınlaşmasında çok önemli bir görev üstlendi. Özellikle hecenin 7+7 veznine büyük bir işleklik kazandırmış, bu kalıbı aruza yakın bir ahenk ile kullanmıştır.

Doğma büyüme bir İstanbul delikanlısı olan Faruk Nafiz, Milli Mücadele'nin en yoğun olduğu günlerde Ankara'ya geçer gazete temsilcisi olarak. Sene 1922'dir. Aynı yıl Kayseri Lisesi'ne edebiyat öğretmenini olarak atanır. İstanbul'da başlayıp Ankara üzerinden Kayseri'ye uzanan bu yolculuğun izleri yıllar sonra Han Duvarları şiirinde gösterecektir kendini. Kayseri yıllarının ikinci bir kazanımı daha vardır edebiyatımız açısından: Behçet Kemal Çağlar... Çünkü Faruk Nafiz, bu yetenekli çocuğun öğretmenini olmuştur Kayseri Lisesi'nde.

1924'te Ankara'ya gelen şair Ankara Erkek Muallim Mektebi ve Ankara Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapar. Cumhuriyet'in Ankara'dan başlayarak bütün Anadolu'nun taşına toprağına nüfuz etmesine tanık olur.

1926 senesinde Hayat Mecmuası'nda yayımlanan "Sanat" isimli şiiri Faruk Nafiz'in ve Faruk Nafiz Şiiri'nin mısralaşmış bir beyannameyi gibidir. Şair bu eseriyle Batı hayranlığının ve taklitçiliğinin karşısına Türk insanını ve binlerce yıllık Türk Kültürünü çıkarmaktadır.

*Sen kubbesinde ince bir mozaik arar da,
Gezersin kırk asırlık bir mabedin içini,
Bizi sarar bir sülüs yazı görsek duvarda,
Biz heyecan verir bir parça yeşil çini...*

Kendisinden farklı düşünenlerle de hiç tereddütsüz yolunu ayırmaktadır:

*Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz.
Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun... Ayırılıyor yolumuz.*

O, tam bir aşk şairidir. Onun şiirinde işlenen her konuyu aşk çatısı altında yorumlamak gerekir: Türk Dili aşkı, tabiat aşkı, vatan aşkı, millet aşkı...

1928 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin başkanlığında kurulan “Şark Vilayetlerini Tetkik Heyeti” ile birlikte Sivas, Erzincan, Gümüşhane, Trabzon, Erzurum ve Kastamonu'yu gezer. Bu hadise onun edebiyat hayatında adeta bir dönüm noktasıdır. 1932'de tekrar İstanbul'a döner. En güzel memleket şiirlerini bu yıllarda yazar şair. Behçet Kemal Çağlar ile birlikte yazdıkları “Onuncu Yıl Marşı” da bu yılların ürünüdür.

Kayseri Lisesi'nde başlayan öğretmenlik mesleğini Vefa Lisesi, Kabataş Lisesi ve Amerikan Kız Koleji'nde 1946 senesine kadar devam ettirir.

Beş Hececi arkadaşlarından Enis Behiç etrafında şekillenen “ruh çağırma” seanslarına onun çok az bilinen ve ilginç yönlerinden biridir. Bu seanslarda çağrılan Mevlevi Şeyhi Çedikçi Süleyman Efendi ile arkadaşı şair-yazar Enis Behiç Koryürek'in kurduğu münasebetin şahitlerinden biri olur.

Ankara'daki bir otel odasına kapatılarak dönemin ideolojisine uygun dört adet tiyatro eseri yazmaya zorlanması onun hayatındaki ilginç hadiselerden bir diğeridir. Yaz boyunca Ankara'daki otel odasından dört ay dışarı çıkamayan Faruk Nafiz bu süreçte tam yirmi beş kilo verir. Sağlığı ciddi bir şekilde bozulur. “Akın, Özyurt ve Kahraman” adlı piyesler bu sıkıntılı günlerin ürünleridir.

Ancak hiç şüphesiz ki bu macera Faruk Nafiz'in en zor günleri değildir. 1946'da İstanbul'dan milletvekili seçilen şair, 1960 Darbesine kadar mebusluk yapar. Darbeden sonra Adnan Menderes ve arkadaşları ile birlikte Yassıada'ya gönderilir. Bunca yıllık hizmetinin ve sanatkârlığının hesabını Yassıada Mahkemesi karşısında vermek zorunda kalan Faruk Nafiz, zindanda yazdığı şiirlerini -Han Duvarları Şirinden mülhem bir isimle- Zindan Duvarları adıyla 1967 senesinde kitaplaştırır:

*Bilmiyor gülmeyi sakinlerinin binde biri;
Bir vatan derdi birikmiş bir avuçluk karada.
Kuşu hicran getirir, dalgası hüsrân götürür;
Mavi bir gözde elem katresidir Yassıada.*

Bu hadise onun şair gönlünü ziyadesi ile kırmıştır. Daha önce Ankara'da bir otel odasına onu kilitleyen zihniyetin bu defa kanuni gerekçelerle (!) bir ada hapishanesine atması, mahkeme huzuruna çıkarmasını ölene kadar affedemez. Çünkü kırılan kalp tamir edilmez.

*“Evler yıkılır, köyler olur hâk ile yeksân,
Virân yeri birkaç yıla varmaz onarırlar.
Yalnız şu gönül mülkü harap olmaya görsün;
Tamire yetmez onu dünyada onu asırlar.”*

Milletimizin son bir asırlık macerasına hayatı ve kalemi ile şahitlik etmiştir: Balkan Harbi, Birinci Dünya Savaşı, Çanakkale, Osmanlı'nın çöküşü, milli uyanış, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilanı. Tek parti yönetiminin sıkıntılarına Genç Türkiye Cumhuriyeti ile beraber göğüsler. Çok partili sistemi ülke toprağına taşıyan isimler arasındadır. Ve aynı isimlerle beraber tutuklanarak Yassıada'ya gönderilir.

Kuşkusuz ki en tanınmış şiiri Han Duvarları'dır. Bu şiir için, “odama kapanarak dört günde yazdım, Türk Yurdu'nda çıktı. Birisi görecekti diye adeta utanıyordum. Ama kısa sürede çok meşhur oldu.” Diyen şair, eşi Azize Hanımın ifadesine göre “çalışırken odasına kapanır ve çok gergin olurdu. Bu esnada sürekli sigara içerdi.”

Ciddi bir mizah yönü vardır. Çamdeviren, Akıllı Ozan, Kalender ve Deli Ozan takama adları ile yazdığı mizahi şiirler Karikatür ve Akbaba dergilerinde yayınlanır. “Serbest şiir nedir?” sorusuna verilen; “okuyup okumamakta, beğenip beğenmemekte serbest olduğunuz şiire serbest şiir denir” cümlesi ona aittir.

Daha ziyade şairliği ile tanınan Faruk Nafiz'in, tiyatro ve roman alanında da çok sayıda eseri vardır. 1973 senesinde bir gemi seyahatinde ölen şair şiirinin formülünü de şu şekilde vermiştir:

*Varsın seni ömrünce azabın kolu sarsın,
Şair! Sen üzülükçe ve öldükçe yaşarsın!*